
Videreutvikling av velferdssamfunnet

FRA FORENINGEN

HANS PETTER AARSETH

president

Videreutvikling av velferdssamfunnet er tittelen på et dokument Akademikerne har utarbeidet som et grunnlag for politiske veivalg. Akademikerne ønsker å bidra til en god offentlig sektor som gir befolkningen nødvendige tjenester av høy kvalitet og som er en attraktiv arbeidsplass for langtidsutdannede.

I dokumentet påpekes innledningsvis at videreutviklingen av velferdssamfunnet ikke bare er avhengig av tilstrekkelige ressurser og god organisering, men også av at grensen mellom individets og fellesskapets ansvar tydeliggjøres slik at vi bedre blir i stand til å forhindre forventningskrisen.

Offentlig sektor står overfor store utfordringer når man må ivareta balansen mellom god politisk styring, brukerorientert forvaltning, effektiv ressursbruk og innbyggernes rettssikkerhet. Akademikerne slutter seg til at det er et stort behov for reformer, men at det også er behov for å eksperimentere med hvordan det offentliges ansvar for aktuell tjenesteyting best kan ivaretas. Det må utvikles en bedre kultur for evaluering og læring i offentlige virksomheter.

I dette arbeidet må man vurdere struktur, organisering og arbeidsformer, ledelse, brukerorientering, bruk av markedsmessige teknikker og fristilling innen offentlig sektor.

Akademikerne hilser velkommen debatten om ansvar og arbeidsdeling mellom stat, kommuner og fylkeskommuner. Det må stilles spørsmål ved om fylkeskommunen er et hensiktsmessig forvaltningsnivå, og det må stimuleres til samarbeid mellom kommuner for å løse oppgaver. Ledelse og organisering av offentlige tjenester må gi rom både for politisk styring og en brukerorientering hvor avgjørelser kan treffes nær brukeren. Dette stiller store krav både til den politiske ledelse og departementets rolle som sekretariat, men også til organisasjon og ledelse innen den enkelte etat. Strukturen på organiseringen av offentlige tjenester må gjøres flatere, slik at avgjørelser treffes nærmere brukeren. De ansatte må gis større ansvar, men også stilles overfor krav om kvalitet. Det må gis anledning til faglig karriere nær brukeren, og de resultater som nås, må avspeiles i lønnen. Akademikerne understreker at det offentlige, for å konkurrere om kvalifisert arbeidskraft, både må by på interessante og utfordrende arbeidsoppgaver og mulighet for en lønnsutvikling som lar seg sammenlikne med andre sektorer.

Akademikerne mener at en rekke av samfunnets oppgaver bør være offentlige, mens andre kunne vært løst av andre under offentlig styring. Offentlig sektor må drives ut fra en grunnholdning som er åpen for kritikk og kvalitetsbevisst kontroll. Akademikerne tror ikke at omfattende privatisering av offentlig sektor er et mål i seg selv, men legger stor vekt på at det skal finnes et privat supplement der dette er mulig. Bruk av markedsmessige teknikker forutsetter ikke nødvendigvis direkte markedsutsetting, men kan baseres på at offentlige virksomheter i større grad bruker tilbakemelding om brukernes fornøydhets som styringsinstrument. Man kan også i større grad stimulere til intern konkurranse i offentlig sektor, for eksempel ved å utvikle systemer som gjør det mulig å sammenlikne forskjellige virksomheters produksjonskostnader, kvalitetsforhold, resultater, osv.

Dersom man ønsker å bruke direkte markedsutsetting, for eksempel ved innhenting av anbud, forutsettes det at den politiske overordnede styringen ikke svekkes. Styringen vil imidlertid da gjøres gjennom bestilling og beskrivelse av de tjenester som skal leveres samt kontroll med at tjenestenes kvalitet oppfyller kravene. Også ved fristilling av offentlige virksomheter vil den politiske styringen skje på samme måte. Gjennom fristilling mener Akademikerne at man kan oppnå faglig selvstendighet, bedret effektivitet, funksjonell og effektiv lokal tilpasning og incitament for økt innsats og kreativitet.

For å oppnå større effektivitet og bedre kvalitet i offentlig sektor må mange typer tiltak tas i bruk. Det må være villighet til omstilling og utprøving av ulike former for organisasjon, samtidig som det offentlige må satse mer på kompetanseutvikling. Det vil også være nødvendig med tiltak av mer strukturell karakter hvor spørsmål om bevaring av fylkeskommuner og kommunegrenser må underordnes hensynet til brukerne. Det må gis større rom for eksperimentering og legges mindre vekt på hierarkisk styring. Ledelse må utøves nær brukeren innenfor vide rammer, men med klart ansvar.

Ny form for organisering av offentlig virksomhet vil stille de ansatte overfor både utfordringer og muligheter. Uten de ansattes medvirkning vil det være vanskelig å oppnå de ønskede resultater ved omorganisering. Derfor er det viktig at også de ansattes rettigheter ivaretas på en tilfredsstillende måte ved fristilling og virksomhetsoverdragelse.

Publisert: 20. november 2000. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 11. juli 2026.